

7]

ciam.
 crificium
 molestias,
 petuis,
 cuteret:
 abripior:
 io,
 brutus
 gustias ».
 aruit
 ndata
 ulciter,
 ndidior,
 opediem,
 ine.

cidit!
 Ruit!

it...
 bitus gen-
 [tium?
 tas!
 Pontifex!
 umus!
 aenianum
 [veniat!
 cifer!
 erdidit!
 siduus;
 rosequi.
 um Ponti-
 [fex! 2

e concurrunt
 raecedunt et
 endunt. Mox

or.

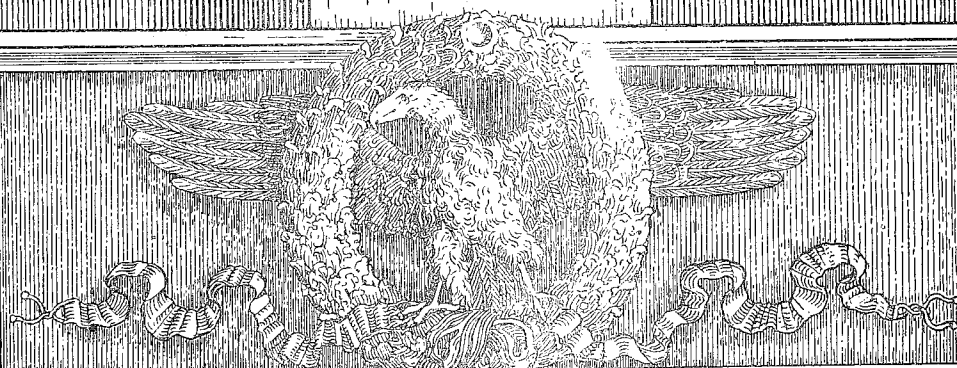
ANIS.

ALMA ROMA

QUIDQVID NON
 POSSIDET ARMIS
 RELIGIONE
 TENET

C. DEL VECCHIO.

Pro "ALMAE ROMAE,, Sociis

apud Commentarii Administratorem opuscula latine scripta venum dantur, pretio quod sequitur:

IOSEPHI FORNARI **Communia vitae.** Phrases et formulae ad latina colloquia instituenda:

Fasc. I: *De saluatoriis formulis, De valetudine percontatio, Morbi, Medicamenta.* – Lib. 2,60.

Fasc. II: *Voces animalium, De officiis.* – Lib. 3,00.

IOSEPHI FORNARI **Fridianus et Francisculi prandium,** Milesiae fabulae scenis accommodatae apud ephebea facile agendis. – Singulae lib. 2; ambae lib. 3.

HERMINII IACOBELLI **In campo latinitatis novi flores.** – Si tegumento solut. lib. 4; si xyлина structura aureoque titulo decorat., lib. 5.

I. B. FRANCESIA **Euplius, Ad Romam,** Actiones dramaticae. – Singulae lib. 1,50.

(*His vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **integram ALMAE ROMAE Collectionem** habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXII, paucorum exemplarium quae supersunt pretium constituimus libellorum 200 pro Italia; pretium duplicatum, libell. scilicet 400, pro exteris gentibus, suae pecuniae valorem maiorem habentibus, quam ut Italicae pecuniae valor nunc est.

Hae vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite*, requirendae sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est non sinit ut foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Pretium annuae subnotationis est pro Italia libell. 12; pro Anglia shell. 12,50; pro Batavia flor. 7,50; pro Hispania peset. 15; pro Civitatibus Foederatis Americae septentrionalis et Canada doll. 3; pro Gallia, Helvetia, Belgica ceterisque universi orbis nationibus franc. 15 ante solvendum rectoque tramite mittendum ad IOSEPHUM FORNARI doctorem, Romam, 12, Via del Governo Vecchio, 96.

DE EMERICO MADÁCH

CENTESIMO RECURRENTE ANNO

AB EIUS ORTU

Nullius poëtarum Hungaricorum, si Michaëlem Vörösmarty, Ioannem Arany et Alexandrum Petöfi exceperis, de cuius vita et carminibus in *Alma Roma* mentionem feci, fama nominis tam longe lateque diffusa est, quam Emerici Madách, scriptoris celeberrimi carminis scenici, quod *Tragoedia Hominis* (*Az ember tragédiája*) inscribitur.

Emericum Madách idem an. MDCCCXXII, qui Petöfium, tulit, et quemadmodum pari tempore ortus, ita etiam quadam et propinquitate et erectione animi cum eo coniungitur. Et quum Petöfius suos et gentis suae affectus describendo civis mundi et incola evasit, Emericus Madách in suo carmine scenico id sibi proposuit, ut eius modi argumentum eligeret, quod ad omnes totius orbis terrarum gentes et homines pertineret.

Ex quo *Tragoediam Hominis* I. Arany, clarissimus ille poëta, in numerum retulit operum Hungaricae poëseos celeberrimorum; viri autem recentiores uno ore dicunt hoc carmen scenicum finibus Hunga-

riae, nunc sane exiguis, contineri non posse, idque dignissimum esse, quod ubique terrarum assidue legatur.

Quod ad carminis propriam et singularem naturam attinet, hac de re alii aliter senserunt. Fuere, qui dicerent *Tragoediae Hominis* poëtam partim Victoris Hugo, celeberrimi poëtae Gallorum, opus epicum, quod *Legenda Saeculorum* (*La Légende des siècles*) inscribitur, prae oculis habuisse, partim nonnullos locos locutionesque ex carmine scenico Wolfgangi Goethe, *Faust*, derivasse.

At hac de re longam sane disputationem edidit Carolus Szász; ex qua colligi potest, esse quidem quamdam similitudinem carminis poëtae nostri cum operibus supradictis, sed quod ad primum attinet, opus Gallici poëtae autumnus anni MDCCCLIX editum est; E. Madách vero iam illo ineunte anno opus aggressus fuerat eique primo vere insequentis anni ultimam manum imposuit.

Certissimum est, animum poëtae Hungarici in *Tragoedia Hominis* scribenda a duorum poëtarum exterorum operibus commotum esse, Byronis scilicet, gentis Britannicae poëtae, et Wolfgangi Goethe, poëtarum Germanicorum facile principis. Prioris fragmentum scenicum *Cain*, poste-

rioris carmen scenicum, quod *Faust* inscribitur, E. Madách sibi aliqua ex parte imitanda assumpsisse videtur; ita tamen, ut in rebus compluribus summique momenti omnino suos esse putandus sit. In exteriore parte manuscripti ipse scribit: «Cooperam a. MDCCCLIX 17 die mensis Februarii et perfeci a. MDCCCLX, 26 Martii»; quibus colligi potest, quanta celeritate hoc opus excellentissimum fecerit.

Poëta carmen suum, quum a. MDCCCLXI, legatus oppidi Balassagyarmat una voce electus, Budapestinum in comitia regni est profectus, secum tulit et Ioanni illi Arany subiecit; qui scena prima lecta opus reliquit. Id non aliud, quam celeberrimi illius carminis, quod *Faust* inscribitur, imitationem vilem esse putabat. At integro opere iterum atque iterum diligentius evoluta, haec fere scripsit Michaëli Tampa et ipsi poëtae: «Quum de poësi mentionem faciam, tandem aliquando verum ingenium inveni... Opus est carmen hoc scenicum aliqua ex parte *Fausti* illius simile, sed omnino sine cortice nare potest. Sententiarum sublimitate plenissimum est... Primum ingenium est post Petöfium, qui omnino novam rationem suscipit. Dolendum est eum non esse satis exercitatum in versibus scribendis. Sed huic rei forsitan remedium inveniet».

In epistola vero ad E. Madách paulo post data, animo firmo constantique enunciat *Tragoediam Homini* cum conceptione, tum compositione insigne opus plane esse.

E. Madách antiquissima nobilique familia a. MDCCCXXIII, duodecimo Cal. Febr. natus est in pago Alsósztrégova in comitatu Nogradiensi. Unus de maioribus eius, qui Radon de Oszlán appellabatur, nobilitatem ab Andrea II, rege Hungarico, anno MCCXXV accepit. Puer, sex classes gymnasii domi frequentavit et tentationes in gymnasio scholarum Piarum Vacienti (*Váczi*) felicissimo cum successu subiit. Phi-

losophiam Pestini audivit a. MDCCCXXXVII. Infirma quum valetudine uteretur, mater sollicita ei mensam runcinandi emit, ut eum a libris dimidiam saltem horae partem averteret.

In litterarum Universitate Budapestinensi inter primos numeratus est, quum ibi eo tempore complures iuvenes eximii ingenii essent, quorum Melchior Lónyay et Iulius e comitibus Andrassy, posteriore aetate rerum externarum administer, memoratu dignissimi sunt.

Poëta noster iam a pueris in poësin ferebatur. Budapestini vero quum commoraretur, etiam theatrum libenti animo frequentabat.

Prima carmina eius typis mandata sunt an. MDCCCXL; qui liber inscribitur Flores lyrici (*Lantvívógok*). Rudimenta eius scenica iam «pessimismum», qui vocatur, redolent, quo animus eius liberari nunquam potuit.

A. MDCCCXLV uxorem duxit Elisabetham Fráter, quum annum ageret tertium supra vigesimum. Matrimonium vero infelix evasit. Hungari quum pro libertate defendenda arma cepissent, mors tum Mariae sororis, tum Pauli fratris luctum immensum ei attulerunt. Soror eiusque maritus filiusque a Valachis sunt trucidati; Paulus vero, vicecomes comitatus Nogradiensis, quum Windischgrätz duci Austriaco, patriae inimicissimo, se dedere nolisset, aufugere coactus, in diversis itineribus frigore tentatus diem obiit supremum.

Poëta ex cogitatione mortis dolore gravissimo est affectus; imo fere fascinabatur ita, ut una cum Byron eam fontem aeternitatis arbitraretur. Animus detrimentis propriis, mens sorte funesta gentis suae cruciabatur. Accessit, quod, quum Ioannem Rákóczi domo profugum propter persecutionem Austriacorum, hospitio excepisset, anno MDCCCLII in vincula coniectus est. Dum Posonii (*Pozsony*) et Budapestini per annum carcere includitur, uxor fi-

dem fregit; quo factum est ut poëta a. MDCCCLIV ab ea discesserit.

Hinc praesertim repetendum, quod in *Tragoedia Homini* Adam semper et ubique spe destituatur et quum sono excitetur, desperet ita, ut in se totum genus hominum perdere velit, ne ea, quae Pharaonis, Miltiadis, Sergioli, Tancredi, Keplerii, etc. partes agens experiretur, exitu comprobarentur. Adam consilium perficere non valet; Dominus ei commiseretur et consolatur: «O homo, pugna - ait - et perge fidenter!...».

Quae praestantissima verba praecipue nostra aetate genti suae a poëta iterata videntur: o utinam! eamdem vim sint habitura!

Dr. VINCENTIUS LAKATOS.

DE RATIONE

GEOGRAPHIAE IN SCHOLIS TRADENDAE

Non semel in ALMAE ROMAE paginis doctorum hominum iustas querelas legi de rationibus, aliquot iam decennia, in scholas ordinis secundi illatis, linguam latinam adolescentes docendi; ex quibus fiat ut alumni nedum ament, nobilissimum illud et amplissimum studium odio demum habeant.

Liceat hodie mihi addere et geographiam, sive terrarum descriptionem, ita tradi in illis ludis passim solere, ut pueri identidem ab huiusmodi scientia potius avertantur, quam alliciantur utiliter.

Sunt scilicet magistri, qui trilustribus pueris fluminum nomina longissima serie expromunt, ubi omnes aquarum totius orbis cursus descripti alius post alium exhibentur, additis singulis urbium nominibus, quas flumina ipsa attingunt eorumque longitudine numeris expressa, et similia. Quid inde? Tot nominibus, tot nu-

meris adolescentes defatigati studium plane derelinquunt.

Item et huiusmodi disciplinae tractatus complurimi, quibus maxime docentes utuntur, aridissimi sunt, terrarum vel civitatem imaginibus aere cuspis et coloribus distinctis carentes omnino, quum neque tabulae, quae ex parietibus pendent, legi possint, sive quod discipulorum ab oculis nimis longinquae, sive quod huc illuc maculatae, vel tineis perforatae; quin etiam non raro accidit - liceat aperte fateri - ut mira animorum concordia hinc magistri, inde discipuli simul spernant.

Atqui athenaea novimus disciplinae huius rationem satis innovasse: steriles nominum series expunxisse, generales formas admovisse, quibus hominum gentiumque historiae explicarentur; peculiarem doctrinam de mundi ortu atque vicibus interrogasse, deque primaevius mundi phaenomenis, quae nuda terrarum disciplina non enodaret. Cuius quidem auxiliaris disciplinae praesidio alpium origines cognovimus, innotuitque quibus legibus a torrentibus valles adimpletae fuerint atque a lacubus adluentes terrae sint completae; et platearum glacialium vitam motusque vidimus, et quousque latius antiquitus eae sese portenderint, et quomodo exinanitae fuerint, et cortices multiplas, quibus montes constant, conflaverint.

Populorum pariter hominisque disciplina satis pretiosa documenta ad rem attulerunt, quibus leges sapientibus viris constituere datum est, quae populorum vitam constringunt, et elementa quibus alii seiunguntur ab aliis, et praecipuam singulorum indolem peculiareque cuiusvis gentis fines, quos earum historiae proferunt.

Philosophus ille mentis acie praevalidus, Hippolytus Taine, non sine fortuna primus perscrutatus est quae et quanta ad hominum fata provehenda, terrarum, montium, aëris vel maris, vel tempesta-

tum influxus potuerint, ita ut inter homines atque naturae adspectus, quos circa vitam agunt, intimus abditusque nexus intercedere videatur. Quod plane co spicimus Indis contingere, qui nimia terrarum foecunditate aërisque suavitate enervati, ad labores inepti, ad bellum impares exterarum gentium iugum absque repulsa patiuntur.

En itaque quo factum sit ut terrarum haec doctrina ab omnibus disciplinis fuerit auxilio donata, seseque circum subsidiariam veluti doctrinarum seriem constitutam habuerit; ipsamque historiam, cui antea praecipue mancipio tradita fuerat, hodie, contra, necessario semper committitur, ita ut Cousinius, Gallicus philosophus, conclamaverit: « Praebe mihi regionis formam, atque ego vicissim eius historiam enarrabo ».

Haec quae summatim attingi velim magistri sub oculis habeant, dum terram discipulis describere aggrediuntur: si studium hoc cum ceteris cuiusque ordinis apte sociaverint, non est dubium quin non praestans modo, sed et gratum et facile satis discipulis idem sint reddituri.

R. F.

DE IESU CHRISTI PASSIONE

Augustae Taurinorum
insigniter ex vero efficta¹

II.

Actio proprie dicta inchoatur quum Iesus, magna puerorum virumque comitante caterva, ad magnificam Iudaeorum urbem principem, incredibili populi adclamantis laetitia, triumphans invehitur. Dum vero ad moenia accedit, item cives subito huc illuc cursitantes apparent, quo melius

¹ Cfr. fasc. sup.

Magistrum optatissimum accipiant. Omnes certatim obvii ei fiunt, se se vestibus exuunt, ut eas ad eius pedes proiciant;

hic stragulavides, illic tapeta humi iactata, nec utique pauperiora, sed barbarica illa superbe depicta, quae in beatorum aedibus mirari passim consuescimus. Interea pueri innumeri manibus per aërem palmas agitant, olivarum ficorumque ramulos, et innumerabiles vasto miscent in aëre voces.

Quum primum res ageretur, adfuit quoque insignis illa cantorum Romanorum « schola polyphonica », quae ovanter in omnibus Europae civitatibus fuerat accepta.

At prae ceteris infinita puerorum pularumque turba notatur, quae dum Magistrum, quem unice deperit, adclamat, ad eum propius accedere festinans nititur. Et illico, ne umbra nigra desideretur, seorsum atque inani furore frementes oculisque lividis adsunt Scribae ac Pharisei, qui rem taciti observant et dolos moliri opertos videntur. Proximat enim decima dies mensis *Nisan*, quum unaquaeque Hebraeorum familia ad agnum rite manducandum se se parat.

Et verax et vaticinatus Dei Agnus, hac ipsa hora, moriturus Urbem invehitur!... Quodequidem discrimen inter triumphum Iesu, et gloriosum Romanorum triumphum atque imperatorum, qui olim ovanter viderant aut forent in aevum Ierusalem visuri!

Mirus tamen est atque immensus actorum numerus, qui omnem spectantium expectationem longissime superat; atque ita omnes personam suam sustinent, ut rem verissimam promant. Sunt enim duo millia circiter hominum, qui scenam ingrediuntur!

Adest simul, per actores, ut spectantium animos dulciter afficiant, nobilis visio. Rapidi apparent, et tamquam pulverem adhuc unguis quatientes, equi depinguntur bigis

subvecti, a Satana atque a morte conducti, Nabuchodonosori servi, Pharaonum, Alexandri Magni, Antiochi, Pompei atque Flavio. Hi omnes inter veluti pulveris nebulam diffugiunt, quasi a Iesu humiliter triumphante exacti, qui vitam atque amorem spargens divus incedit.

Interea Iesus ex asello desiluerat, et Scribae lividis oculis animisque hostilibus eum undique adgrediuntur, incusantes quod talia sibi permetteret, quin imo tacita auctoritate sua hisce faveret inani veluti gloriola raptus.

Et turba timida iam ac mobilis animo nunc huc, nunc fluctuat illuc, et tacita sistit, haesitat, disserit et animosa demum male dilabitur.

At Iesus, omnia praesagiens, urbem peramanter contemplatus, illacrimat, quod infelix teterrimum omnium facinus praeparet; eique moerens ultimum diem et miserimum praedicat.

Perperam vero ipsi haec accipiunt, nihil prorsus timescere videntur futuram urbis cladem atque ruinam per Romanorum exercitum. Dolent e contrario quod mercatores a templo expellat eorumque mensas ac merces male perdat tamquam domum Patris violassent.

Magistro interea, mutata scena, multi offeruntur aegroti, ut sanentur; quos ipse hilari vultu accipit, solatur, et curat; et nulla prope interposita mora, ad turbas accedit, quae eum undique quasi compriunt atque irruentes urgent. Quas ipse mira pietate docet atque ad caelestia desideria erigit, caelorumque ianuas, obseratas, terrigenis prius propius esse aperiendas pollicetur. Eum auscultant perlubenter. Pueri denuo ex more irruentes Iesum circumcumeunt, premunt et insectantur. Adsunt et matres, quae infantes ultro suos obferunt, ut magister eos tenere accipiat eisque cuncta bona atque opportuna precetur.

Actus optime clauditur a Divino Magistro; qui caelesti lumine praefulgens,

omnibus circa admirantibus, insignia illa ac novissima verba mortalibus profitetur: *Sinite parvulos venire ad me.*

Apostoli, qui maximo studio nituntur, ut illam puerorum turbam repellant, insigniter illius divina vocis auctoritate percussi, graves graviterque desistunt, impense amoris oraculum admirantur et superni Magistri aspectu obstupescences tacent.

Dum diem immortalem Magister tot operibus cumulat et divinis benefactis terminat, ex tenebris prosiliunt improbi adversarii, et ultima in Iesum dolis insidiantes, multa inter sese mussitantes, moluntur:

Ibant obscuri sola sub nocte per umbram.

SUBALPINUS.

(Ad proximum numerum).

VERGILIUS ET MAECENAS

Carmen Alfonsi M. Casoli S. I., in certamine poetico Hoeufftiano a. MCMXXII magna laude ornatum.¹

Vesper erat: croceo nubes splendore nitentibus

sole sub occiduo, qua lux fulgentibus aurea ambibat radiis, caeli dum caerula lento agmine findebant, pelagus ceu classis apertum.

Solus in excelso Maecenas forte cubiculo, unde erat immensam late prospectus in urbem, sederat immunis curaque solutus ab omni, multa tamen secum reputans; cum servus [adesse Vergilium de more refert recipique rogare.

¹ Non sine moerenti animi perturbatione carmen hoc clarissimi poetae, ad nos his diebus ultro missum, edimus, quod *Cyeni cantus* vere appellari potest. Priusquam enim indicium de eo ab Amstelodamensibus iudicibus proferretur, auctor, Augustae Taurinorum repentinio morbo impetitus, ad Superos evolabat!...

Annuet et laeto Maecenas excipit ore
gressibus incertis venientem et fronte reducta.¹
— Salve, care mihi, cunctis et care poëta,
quo non alter erit potior cui dulce latina
adnuerit carmen, mirata vel ipsa, Camoena... —

Erubuit, qualis non cognito ab hospite
[virgo
erubuisse solet, vultu laudata venusto:
at mox: — Sic cupido, Maecenas, dique deae-

[que
promere concedant quod vera haec omina
[monstret.

Atque equidem vellem maiora audere... Pro-
[fecto,
cor tibi magnanimum mentemque dedere ca-

[pacem,
Maecenas, Superi: manibus res publica firmis
consilioque tuo regitur secunda per aequor,
quo tamen haud fluctus rabidum posuere fu-
[rorem.

At solis tu armis, tu solo milite reris
constare imperii forte Augustique salutem.
Non ego sum sane qui contra dicere possim
experto rerum et longe longaeque tuenti.

Paupere de genere et natum me patre colono
iam mirum Musis adeo placuisse latinis
ut tibi sim carus, tibi dulcis dicar amicus...
Ultra audere nefas, nec eges tu auctore poëta:
attamen... — Heic haesit turbatus et ora re-

[pente
fixit humi tacitus. Cui blandis, vocibus atque
leniter arridens Maecenas:

— Tene — reponit —
dissimulare, Maro? mihi tene abscondere sen-
[sus
qui tua forte premunt iamdudum pectora?

[notus
sic tibi Maecenas? quando non auribus hausi
consilia attentis, quae prudens quisque putaret
danda mihi summis etiam de rebus? id ipse
iam facias, oro, per siquid nomen amici
sacrum habet; audenter loquere, omnem pone
[timorem. —

¹ Cfr. Vergilianas Vitas veteres.

Tum caput attollens, attollens lumina vates
circumfusa novo, quali non ante, nitore:

— Pax opus Italiae: toto pax orbe vigeat,
pacata Italia. Nimium consuevit in armis
clade ferox multa aclymphata cruore iuventus,
cui sola est iam nunc pugnare et vincere virtus,
solaque sunt lucra fons publicus arma et ho-
[noris.

Vis una in pretio est: fac demum bella quie-
[scant:

omnia seditio miscet miscetque tumultus.
Ah, non hoc Italis, Divi, evenisse sinatis!

nec genus hoc vitae nobis statuistis, opinor,
vivendum posthac. Hostes depellere, fines
tutari imperii, romanum reddere nomen
carum subiectis formidatumque superbis,
sed cuncta ut iusta composita pace fruantur,
hoc nostri fuit, hoc nostri sit muneris usque.
Perpetuas sed enim vires ad id unde trahe-
[mus?

unde is amor patriae vivax et sanctus aletur
pro patria, qui dulce mori doceatque deco-
[rum?

Anne putas patriae sincero ardere amore,
qui leges temnit miserave cupidine victus,
in patriam furit, in patriam movet improbus
[arma?... —

Substitit heic paullum. Totus pendebat ab
[illo

Maecenas, sed adhuc quorsum Maro tenderet
[anceps:

utque moras sensit, rupto sermone, trahen-
[tem:

— Publi, quis sanus — dixit — non pacis
[amator?

Augustus pacem, pacem nos quaerimus omnes.
At sunt qui malint bellis civilibus escam
praebere assiduam, sive illos incitet ira,
sive mala ambitio, quod non fortuna secunda
imperii summam demum permiserit ipsis.
Est equidem reor hoc pacis fundamen ha-

[bendae,
Caesaris in partes si miles cesserit omnis.

Plura locuturo vox imis faucibus haeret
perque genas subito lacrima infraenata perer-
[rat.

Qua specie motus, dans collo brachia circum,
toto Vergilium Maecenas pectore stringit.

Deinde: — Quid est — inquit — cur sic turbaris,
[amice?

Grata quidem semper, verum gratissima verba
haec tua sunt mihi. Ne pigeat quae mente
[revolvit

credere carminibus: video tibi multa Camoe-
[nas

inspirare animo, quae me secreta latebant.
Sed iam nunc, Publi, tua certus mente libens-

[que
consilio excipio; Superosque, deosve deasve,
si qui sunt caelo,¹ teque ipsum, care poëta,
quem veneror, testor, (nam tu mihi magnus
[Apollo)

me vires operamque meam sine fine daturum
ut, voti compos, laetam traducere vitam
agricolas videas et cultu hilarescere campos.
Ast ego quod iussis, tu carmine praecipe va-
[tes,
carmine persuade... —

Tum paullum veste reducta,
Vergilius parvum premens de pectore librum:
— Hoc — ait — assiduo gratoque labore peregi
carmen iam pridem de rure tibi que dicavi:
quod si non renuis, si iudex excipis aequus,
forte aliud, menti quod nunc obvolvitur, ad-
[dam... —

Excepit, libroque statim lecturus aperto
totus inhaesit eques penitusque absorptus in
[illo est.

Forte locus suberat, quo vitam laudat agre-
[stem

divinus vates, fortunatosque futuros
praedicat agricolas, sua si bona norint.

Iudice me, Caesar, fatis monstrantibus, est qui
sustentare queat romanae pondera molis
unus: dira manet nosmet nostrosque nepotes,
Caesare sublato, qua maior nulla ruina.
Hinc ego te, Publi, Varium Tuccamque ro-

[gavi
saepius et Flaccum, prolixo ut carmine facta
magnanimi Augusti canerent populumque do-
[cerent,
hunc, Divum instinctu, rerum imperioque po-
[titum. —

— Atque ego (sic dexter mea vota secundet
[Apollo)

— Vergilius trepidis sed claris vocibus infit —
Caesareas laudes et sceptrum ex ordine longo
debita Caesaribus iam prima ab origine du-
[cam.

Hoc operis meditor, nisi spes me ludit inanis,
forte quod invidet Latio vel Graia Camoena.
Sed prius est animos vulgi pacare tumentes
atque pio rursus pubem mollire labore.

Fac redeat campis bello distracta iuventus,
fac suus agricolis stet honos tranquillaque
[vita,

ut laribus castis et inempta fruge beati
nil supra cupiant; pax terras alma reviset
et sponte imperio subdetur Caesaris orbis.

Quisquis amat campos tectumque fovere pa-
[ternum,
ordinis ille tenax et servantissimus aequi:

nullaque res adeo potis est mansuescere corda,
quam placidae ante oculos species telluris
[amoena.

Adde quod utilius nihil est: nam, pace se-
[questra,

Italiae rursus flavescent messibus arva,
rursus oliva suis nigrescet splendida baccis...:
nam tu magna parens frugum, Saturnia tel-
[lus... —¹

¹ Haec et nonnulla quae sequuntur desumpta vel parce
detorta a libro II Georgic. prudens lector agnoscat.

¹ Maecenatem deorum parvum cultorem, ne dicam con-
temptorem fuisse constat.

Ut totum attentis oculis et corde micante
perlegit tractum miri ad finem usque libelli,
tum caput attollens Maecenas:

- Aequoris - inquit -
Vergili, adhuc spatium superest nec solvere colla
tempus equum: dextra quae incepta fuere Mi-

[nerva,
perficie: sic iubeo, sic prudens quisque iube-

[bit,
cui decus et gentis cordi sit gloria nostrae.
Dulce etenim carmen, quantum non protulit

[aetas
ulla prius, credo, nec postera proferet ulla,
care poeta, tuum: nec pectora nostra poësis
blandior aut magis illapsa est hucusque ve-

[nusta.
Macte animo, Romae decus et spes altera,
[Publi -

Qualis ubi prima aurorae sub luce rubescit,
mox totum nitido caelum candore renidet,
lumine dein solis late perfunditur aureo:
sic vatis varium mutarunt ora colorem.

Assurgit: micuere oculi steteruntque capilli
et velut afflatus praesenti numine mentem:
- Primus ego - exclamat - referam tibi Man-

[tua palmas,
Primus ego, Italiae magno percussus amore,
Aonio i patriam deducam vertice musas.

Mox tamen ardentes adcingar dicere pugnas
Caesaris et sanctum divina ab origine nomen.
Quod tua, Maecenas, si haud mollia iussa se-

[cutus,
abripiar fatis, maiora infecta relinquens,
sat mihi laudis erit, sat erit mercedis id unum,
posterus et quotiens relegat mea carmina, di-

[cat:
- PACIS AMATOR ERAT: PACIS FUIT OMNIBUS
[AUCTOR,
REDDERET ITALIAE QUAM SOLUS CULTUS AGRO-
[RUM. -

.....
Multo facilius invenit siderum conditorem humi-
lis pietas, quam siderum ordinem superba curiositas.

S. AUGUSTIN, *Serm. de Eclip.*

EPISTOLARE SOCIORUM COMMERCIIUM

De una eademque apud omnes pronunciatione latina.

IOSEPHO FORNARIO, ornatissimo viro
et praeclaro Almae Romae Moderatori,
EMM. JOVÉ C. M. F. salutem.

Haud quidem ex his ero, qui ad te
Latinitatis assertorem egregium litteris
non Latinis scribere ausim. Harum et
ipse captus amore, longe lateque per or-
bem nostram linguam quam citissime
velim diffusam, non tamen quoquo, sed
perfectissimo modo. Ut hodie habet, quam-
vis eam nos iterum iterumque universa-
lem praedicemus, nationalis inique per-
stabit, donec proscriptis eiusdem barbaris
cuiusque gentis pronuntiationibus, una ea-
demque classica, scientifica et historica
tot saeculis situ occupata in vulgus pro-
paletur, nosque eam priores perpalam et
citra metum (quod ad me attinet sic prae-
sto) ubicumque locorum proferamus. Me
non latet equidem tota hac de re doctrina,
seu conclusiones certae ex tot philologo-
rum, praecipue Germanorum, sudatis labo-
ribus, at quibus etiam nitantur illi argu-
mentis oportere dignoscere, nam clario-
res «Renatus» Latinitatis cultores atque
veteres omnes grammatici, quibus utor
quique sunt mihi in manibus, ad cultum
recentem non suppetunt rei tanti momenti
probandae.

Si Avalerius opem tulerit auctoribus
illis Germanis, quos fortassis habebit, non
multo labore, solidissimis argumentis
omnium alphabeti Latini litterarum sub-
stantialem saltem geminam pronuntia-
tionem definire atque fulcire in hac «Alma
Roma» licebit.

Amici complures mihi dictitarunt atque
scripserunt in huiusmodi re ephemeridem
tuam primas habere partes, atque eius
esse id negotii assumere et hanc pugnam
potenter pugnare.

Quid tibi videtur? Meam qualemcum-
que operam in causa tibi non defecturam
assevero. In primo huius praeconii Lati-
nitatis fasciculo aliquis ab Tasseto fuit
sermo, qui ut notula ad sextae pagellae
calcem a te, opinor, apposita, patuit tibi
fuisse valde probatus. Quid quod in poste-
rum ne verbum quidem de eo sit amplius
in «Alma Roma» prolatum?

Spero fore ut, sicut ego ad te scribo,
mihi tu pariter tuis litteris sententiam
tuam aperias.

Bene vale.

Equidem, o Emmanuel dulcissime, hanc
«Almae Romae» provinciam ingressus,
quaestionem de latinae linguae una eadem-
que pronuntiatione vel a limine agitandam
proposui, quamquam temere id facere sen-
tiebam. Sane, in campum descendit nemo,
fortasse quod in mentem sibi quisque re-
vocaret atramenti flumina iam in eam
diffusa esse, quum tamen nihil aliud quam
laterem aliquis lavasset. Ecquis enim de-
mum concederet unam vel alteram veram
esse, et esse adhibendam latinam pronun-
tiationem, tot saeculis elapsis et omnis
generis ethnicis elementis in eam hic
illic insertis? Ad rem componendam ne-
cesse erit, aut ego fallor, ut omnes in ca-
tholicae ecclesiae sententiam veniant, de
Romana pronuntiatione ubique usurpanda,
quae iam diu viget, amandatis omnino pro
et contra disputationibus.

Sin minus, Vasa semper Samos, et
Crocum in Ciliciam.

Vale, Superique tibi fortunent.

I. F.

De nuper natis nominibus latine reddendis.

EMM. JOVÉ, C. M. F. salutem d. pluri-
mam HERMINIO M. IACOBELLI.

Paucis abhinc diebus Senecae librum
de vitae brevitate oculis perlustrans, ad
illud veneram: «Illum tu otiosum vocas,

qui Corinthia, paucorum furore pretiosa
anxia subtilitate concinnat et maiorem
dierum partem in aeruginosis lamellis
consumit?» (XII, 2). Hic parumper a lec-
tione destiti, id reputans cum animo meo:
Quid? nonne hoc *lamellarum* nomine,
plurali numero sumpto, fuit Senecae in
mente illud quod est Italice *chincaglieria*
exprimere? Sic ego censui. Quod si idem
fuerit tibi visum, in novissimis tuis Lati-
nitatis floribus cum *minutis* illis de qui-
bus Fornarius egit, ne praetermittas
velim.

Quisnam *linoleum* in vulgus prior
invexerit prorsus ignoro; sed eum quem-
cumque Latinam puram vocem protulisse,
nemo ibit inficias. Si ethimi enim dissol-
ves elementa ex *lino* substantivo nomine,
et ex *leo* adiectivo. quod idem valet ac
leve, deduci facile perspicies. *Leve* autem
vel *leum* a *λελος* graeco sunt, quod com-
planatum aliquid ac simul levigatum so-
nat; unde *lea*, si Calepino fidem adhibea-
mus, brassicae genus est latis foliis. Quid
autem *linoleum* (e quidem producta), nisi
textura quaedam ampla ex lino aliisque
levigantibus elementis conflata, quorum
singulos non opus est ne possibile quidem
uno verbo explicare conceptus?

Quid iam de *lotteria*? Quum de sin-
gulis ante annum a te propositis verbis
Latine reddendis quid saltem instituerim
dicere, hoc etiam de *lotteria* accipe. Plau-
tus habet in *Casina* (2, 4, 25 et 26):

Si id factum est, ecce me nullum.
Si non impetravit, specula etiam in sortitu est mihi.

Pro *lotteria* igitur *sortes* adhibe, nec
sortitus tibi in contemptu sit.

Veniendum tandem ad *dulciarium*;
sed hoc a me fiet, favente Deo, ante hila-
res Domini Natales, non alio tamen con-
silio quam ut varia emam inde scitamenta,
quibus discipuli munerentur mei, atque
oblectentur toto illo vacationum tempore.

Vale multum.

Vici, in Hispania.

BESTIOLOE IN IAPONIA CANTANTES.

Quae in superiore numero de Iaponia ANONYMUS ille, retulit, mihi in mentem nonnulla revocarunt, venusta quidem ac delicata, quae de quibusdam bestiis cantu apud Iaponenses insignibus legi. Si enim omnibus temporibus ac locis homines suavissimo avium cantu sunt delectati atque delectantur, Iaponiae tantum incolae, qui vel minima naturae maxime diligunt, hasce bestiolas suavi voce praeditas, permagni habent easque omni sollicitudine prosequuntur.

Eorum in haec parva animalia studium ex antiquis usque temporibus colligitur; sed centum circiter abhinc annis illa digna quoque sunt aestimata, quae non levis momenti commercium constituerent. Nostra autem aetate eo perventum est, ut in triginta sex foris Tokii in urbe praestantissima harum bestiarum habeatur mercatus: ibi enim fere nulla reperitur domus, cuius fenestrae, perystilium, pergula, Maio labente, aut ineunte mense Iunio, minusculis non exornentur caveis, ex quibus musicarum, ut ita dicam, bestiarum mirificus proficiscitur concentus, ita ut levibus ac suavis sibilis, sonitibus tremulis, aut acutis, iisdemque liquidissimis, aër tota ferme nocte undique resonet. Quare aestivis diebus sub vesperam, quum canere incipiunt bestiolae, Tokii cives in pergulis, vel in perystiliis considunt, vel ex fenestris faciem exserunt, ut animum diurnis curis fatigatum tenui reficiant musica, quae sensu quodam campestris pacis eos afficere videatur.

Nono kalendas Iunias singulis annis, vespere, quas Tokii cives ferias ad templum *Mita* numinis celebrant, bestiarum cantantium incipit haberi mercatus. Ex ligneis casulis seu tabernis passim constructis exiles pendent caveolae, ubi exigui servantur cantores, qui multiplici et continuo vocum concentu adstantes alli-

cere atque ad eos emendos invitare videntur. Innumerae ac diversissimae inter se caveae, omnesque arte exquisita sunt contextae; aliae enim domus vel templi exhibent formam, aliae currus, navis, turris, cornu, aut cuius tibi lubet rei: sunt etiam elegantiores caveae, quibus parvus mus, vel avis, vel vespertilio ex ligno sculptus ornamento est. Harum varium est pretium pro varietate operis atque difficultatibus.

Incredibile dictu est quot quantisque curis has bestiolas mercatores prosequantur, non solum quo citius, quam natura ferat, ex ovis arte fotis in lucem prodeant, sed etiam, quum adoleverint, ut musica si ita loqui fas est, instituantur disciplina: tibiis enim, seu fistulis ex calamo, cui nomen, *bambû*, confectis, eas summa diligentia ad cantum excitant, quem quodam modo ducunt ac moderantur, ut liquidior atque iucundior ex tenui gutture fundatur. Ex his, quae voce, forma, et colore in innumera constituuntur genera, corporis magnitudine et singulari quadam virtute bestiolam nota dignam existimant, cui nomen *Kutsuva-mushi*, siquidem eius sonitus non ex gutture, sed ex alis inter se confricandis proficiscitur atque hinnitui equi, ut aiunt, est fere persimilis. Cantus autem suavitate commendanda videtur quam dicunt bestiolam *Kirigivisu*, locustis similem nostrarum regionum: ex his tamen perexiguus cantoribus princeps iure merito *Suzu-mushi* habetur, cuius nomen significat « parvum tintinnabulum », quod eius vox cum acuto eodemque liquidissimo sonitu illius aenei instrumenti plane perfecteque comparetur.

Notandum, harum bestiarum mares tantummodo vocis suavitate praeditos esse, quam omnino amittunt si cum femina coniungatur: itaque a feminis prohibeantur necesse est, si diutius servari velint. Parvis vescuntur cucumis fragmentis, quae saepe saepius sunt instauranda, quo suaviora ipsis praebeantur. X.

RUSTICATIO AUTUMNALIS

Quid, si miti hac autumnii tempestate, villam amoenissimam invisamus? Bonus est nobis comes et descriptor Ioannes Barclaius, quem igitur sequemur, loci formam curiosis oculis lustrantes, quem ruens maris horror facit gratiorem. Non anxia arte quaesitus est decor; plura naturae debentur, cuius facilitas atque ingenium, omnes artificum labores praevertit.

Rusticus ad villam adscensus: obliquum colli latus sic dedit, ut circumvenire montem potius videatur, quam in illum eniti. Laevam itineris tegunt densi frutices, crebrarumque stirpium inaequali viriditate luctissimi. Tumuli illic leves, crescente molliter campo, donec oblongum et spissis opacum arboribus supercilium montis subito tumore consurgat. A dextra convalles visuntur, vinetis hortisque excoltae, et in collium radicibus, qui dimidiatum orbem ducunt, uberrima pastu prata se eadem viriditatis hilaritate porrexerunt.

Sub ipso montis iugo sublimis et sponte extensa est planities, in qua villam condidere. Ad fores quum venimus, oblectant oculos alia loci forma, prospectusque in remota liberior. Quippe ante vestibulum patet hominum curruumque area capax, paucis, sed ingentibus, distincta arboribus, ad quarum umbram sedilia et lapideas mensas extulerunt, atque ut editus locus est, errorem fluvii in valle monstrat, montesque ex adverso praediis distinctos. Apparet inde et pars potissima urbis per suos colliculos et templorum fastigia elatae: si oculos longius miseris, altissimus quoque mons inculta hyeme et sterilibus saxis, per multos vertices in nubibus fractus; et delectat animum mutationem conspectus, et propinquam felicitatem blandius commendat asperitatis imagine.

Domus non ingens; sed debet artifici, quod venti, quicumque perflaverint, ad-

missi, omnem aestum temperent, et trichinia lumen accipere possint solis radiis non obnoxium.

Hortus deinde modicus et porrectus in longum, Musis quidem est dignus. A domo in hunc porticus ducit, in qua et liceat convivari, aliquot signis et picturis excolta. Latus vero sinistrum hortilatus claudit montis vertex, non illi utique tantum horto, sed domui saltisque perpetuo contiguus dorso, et dumtaxat parietis interiectu coercitus. Hanc partem fons amoenus decorat, e marmorei elephantis proboscide in tessellati operis alveum decurrens. At dextra ad prospectum vacua est, exiguo muro in hoc tantum erecto, ut lapsus in abruptum caveretur, et in eum innixi fruerentur varii subiecti spectaculo.

Nam mediocre stagnum coercent latericii aggeres.

Pisces in eo variae senectutis, quos ab horto, qui amet, praecipitato in aquam pane, potest inter se concitare ad certamen.

Porta ex horto ducit in exiguum saltum, quem facti manu colles virgultisque liberi secant.

Longum est singula memorare ut naturae inaequalitate locorum luserit; ut exiguo spatio retulerit omnes formas, quibus totae regiones variantur; ut sylvam ex aureis malis, hododaphe, lauro, pino subere, pene totam non mutarit innoxia hyems, et antra hinc manu aperta, dederint fontes, aut opacum subeuntibus frigus. Sed fons praecipue notabilis est, de industria sic ornatus, ut quae artificii essent sponte producta viderentur; quippe in arcum mons effusus modicam dat planitiem, exiguis lapidibus quasi temere stratum; atque utrimque lateribus saxa ingentia tamquam rupes ita natas admovent. Ubi is labor duodecim pedes in altum excreverat, semitam fecerunt, per quam locus circumiri facile posset: tam vero super hanc molem in gyrum arbores ita sunt

satae, ut inflexorum stipitum cacumina in subiectam aream verterentur: hae, ubi in procerum adolevere, speciem retulerunt iam iam cadentium stirpium, et suo pondere radices extra terram trahentium. Inter illius ruinae innoxias minas perit sub frontibus calor solis et laterum aggere primum, mox curvatis in hunc modum arboribus, denique increscentis collis mole, animus vere optimeque quiescit atque cuiusvis mundanae curae obliviscitur.

ANONYMUS.

VETERUM PRAECEPTA¹

— *Quisque suum noscat ingenium, et ad quas res aptissimi erimus, in iis potissimum elaborabimus; sin aliquando necessitas nos ad alia detruserit, omnis adhibenda erit cura, ut ea si non decore, at quam minime indecore facere possimus.*

— *In deliberando vitae cursu, ad suam cuique naturam consilium est omne revocandum.*

— *Publium Scipionem dicere solitum scripsit Cato, nunquam se minus otiosum, quam quum otiosus, nec minus solum quam quum solus esset. Magnifica vere vox, et magno viro ac sapiente digna; quae declarat, illum et in otio de negotiis agitare, et in solitudine secum loqui solitum.*

— *Ex oculorum obtutu, superciliorum aut remissione aut contentione, ex modestia, ex hilaritate, ex risu, ex reticentia et contentione vocis, ex submissione et et ceteris similibus facile iudicabimus quod eorum apte fiat, quod ab officio na-*

¹ Ex Italico saec. XIV classico opere BARTHOLOMAEI A S. CONCORDIO, cui titulus: *Gli ammaestramenti degli antichi*.

turaque discrepet. Quo in genere non est incommodum, quale quid eorum sit, ex aliis iudicare; fit enim, nescio quomodo, ut magis in aliis cernamus, quam in nobismetipsis, si quid delinquatur.

— *Ut pictores, et ii qui signa fabricant, et veri etiam poetae suum quisque opus a vulgo considerari vult, ut si quid reprehendendum sit, a pluribus id corrigatur, iique secum et cum aliis quid in eo peccatum sit, exquirunt; sic aliorum iudicio permulta nobis et facienda, et non facienda, et mutanda et corrigenda sunt.*

(Prosequetur).

PRO IUNIORIBUS¹

g) *Iniqui Hannibalis condicio in Italia.*

Interea in Italia, ut opes Romanorum crescebant, Hannibalis iniquior evadebat condicio. Hic etsi anno CCXI urbem Tarentum, arce excepta, expugnavit, tamen quod ad defensionem non satis habebat copiarum, impedire non poterat, ne urbes, quas antea ipse expugnasset, aut quae ultro ad se transissent, ab Romanis recuperarentur. Qui quum eodem anno coepissent omnibus viribus oppugnare Capuam, Hannibal ex Apulia ad urbem liberandam appropinquavit. Sed illi, ad excipiendum hostis impetum parati, non reliquerunt forma praesidia, quae ante urbem constituerant. Tum Hannibal, ut Romanos cogeret obsidione desistere per Sabellos, trans Anionem flumen ad ipsam urbem procedit. Sed Romani, quamquam hoste tam propinquo nonnihil terrebantur Hannibalemque ante portas esse conclamabant, tamen urbis fisci munitionibus, Campanum exercitum non revocant. Sic Hannibali nihil relinquebatur, nisi ut abiret et urbem Capuam fortunae committeret. Quae quum

¹ Cfr. fasc. super.

anno CCXI esset expugnata, Campani perfidiae acerbissimas dedere poenas: nam nonnulli ex tribunis et civibus interficiuntur, magna multitudinis pars in servitute venduntur, forma civitatis tollitur.

Anno CCIX Q. Fabius praesidiariorum Bruttiorum prodicione recuperavit Tarentum. Paullatim tota in Italia inferiore Hannibalis socii aut sponte aut vi coacti revertebantur ad Romanos. Sed hic in Apulia pugna superavit Marcellum, quem in praelio equitum Numidarum caesum honorifice curavit sepeliendum. Postremo nulla Hannibali reliqua erat hostis petendi facultas, nisi quod sperabat ab Hasdrubale fratre in Italiam duci posse copias subsidarias ex Hispania.

Hic enim ab initio Cn. Cornelius Scipio, quem brevi secutus est Publius frater, bellum gesserat adversus Hasdrubalem, quem anno CCXVI magna apud Hiberum victoria Italiae itinere prohibuerat. Sed quum diviso exercitu ad expugnandam Hispaniam Carthaginiensium separati procederent, anno CCXII victi ceciderunt. Tamen Romani hostem, id quod ad bellum Italicum summi momenti erat, trans Hiberum continebant. Anno CCX bello Hispanico praefectus est P. Cornelius Scipio, Publii filius, tum XXVII annorum adolescens.

Hic primum magnam ad Ticinum prae se tulerat virtutem, ubi patris vitam servaverat. Miles egregia praeditus fortitudine, praestantissimus imperator, homo rei publicae peritissimus, non videbatur cedere Hannibali, quo undecim annis minor natu erat. Quod Graece eruditus erat invisus erat plurimis senatoribus, qui antiquos Romanorum mores retinebant et Scipioni nimiam disciplinae militaris remissionem crimini dabant. Sed carissimus erat plebi, quae belli tropaeis obstupescere adolescentem tot tamque miris ornatum facultatibus singulari deorum immortalium regi arbitrabatur praesidio. Etiam res a se feliciter gestas deorum adscribi volebat tutelae et opitulationi. In Hispania vero colebatur adeo, ut ei regis nomen deferretur. Eius res laudatae sunt a Polybio historico, et ab Ennio poeta, Scipio-

nibus, qui bonis artibus favebant, familiaribus.

Anno CCX Scipio potestate proconsulari navigavit in Hispaniam. Anno CCXI audaci impetu cepit novam Carthaginem, principem Carthaginiensium in Hispania urbem. Anno proximo vicit Hasdrubalem ad Baeculam, quae urbs sita est in ipsa septentrionali Baetis fluminis, quod nunc *Gualquivir* nominatur.

Postea, quum Hasdrubal discederet in Italiam, quo eum itinere Scipio prohibere non potuerat, diiudicata erat belli Hispaniensis fortuna. Nam quod mercenarii relictis inferiores erant, urbes singulatim expugnabantur: anno CCVI Mago, frater Annibalis, cessit etiam Gades, postremum Carthaginiensium robur.

De Romanorum victoriis.

a) Dum ea geruntur in Hispania, Romani, quum Hasdrubal eadem via atque XI annis ante frater eius veniret in Italiam, omnes vires et nervos intendere. Ne exercitus Carthaginiensium coniungerentur, M. Livium Salinatorem cons. contra Hasdrubalem appropinquantem miserunt in Umbriam: C. Claudium Neronem, eius collegam, contra Hannibalem.

Nero castra munivit e regione castrorum Hannibalis in Apulia, ubi hic fratris exspectabat legatos. Sed litterae, quibus Hasdrubal coniungendorum exercituum exponeret rationem, a Romanis militibus, qui in prima statione erant, interceptae fuere. Tum Nero cum delectis militibus castra necopinante Hannibale reliquit, ad Senam oppidum collegae sese adiunxit. Hasdrubal, quum animadvertisset auctum esse hostium numerum, declinare conabatur pugnam. Sed anno CCVII ad flumen Metaurum ad praelium coactus est, exercitu victo, ipse caesus est.

Sic etiam belli Italici fortuna diiudicata erat. Hannibal ipse, conspecto cruento fratris capite, quod Romani in primas Carthaginiensium stationes iecerant, exclamasse dicitur: «Adgnosco fortunam Carthaginis!» Regressus in Bruttios fortissime resistebat Romanis.

Adhuc semel bellum exarsit in Italia Superiore. Nam Mago, amissa Hispania, exercitu in insulis Balearibus aucto, anno ccv appulit ad Genuam. Sed quum copiarum non satis esset, minoribus dumtaxat praeliis cum Romanis contendere poterat. Anno autem ccvi Carthaginenses, ut terram propriam, cui Scipio minabatur incursionem, tuerentur, ambos duces domum revocant. In reditu Mago acceptis interiit vulneribus.

b) Ab anno cciv usque ad annum cci bellum geritur in Africa. P. Cornelius Scipio, expugnator Hispaniae, in annum ccv adulescens consul creatus, tandem effecit, ut sibi darentur copiae Sicilienses, et ut sibi liceret bellum, sicut iam initio Sempronius voluisset, transferre in Africam. Adscitis voluntariis, anno cciv appulit in Africam non longe a promontorio pulchro.

Huc parvam equitum turmam adduxit Masinissa, rex Numidarum, qui ad orientem solem incolebat, Carthaginensibus inimicissimus, tum a Syphace Numidiae occidentalisi rege, expulsus. Scipio hostes, noctu eorum combustis castris, vicit. Syphace capto, Numidae secuti sunt Masinissam, amicum populi Romani.

In his angustiis Hannibal in Africam reversus in Masinissae fines irrupit. Scipio, ut Socio ferret auxilium, castra posuit ad Bagradum flumen non longe ab Oppido Naraggara. Hannibal processit per urbem Zamam, ubi anno ccvi decertatum est. Scipio post diuturnam pugnam eamque acerbam, quum equitatu superasset Poenum, magnam consecutus est victoriam.

c) Anno cci composita pax est. Hannibal eo praelio pulsus revertit in urbem patriam, a qua xxxvi annos abfuerat. Ipse civibus suis, ut pacem facerent suavit. Hanc victor accepit, ne, ut nonnulli dicebant, belli compositi gloriam relinqueret successori, et his accepit condicionibus: ut Carthaginenses omnes traderent elephantos et, praeter decem, naves longas universas; ut intra L annos pro belli impensis solverent decem millia talentum, hoc est circiter L marcarum aurearum milliones;

ne postea, priusquam Romani concessissent, bella inciperent, et ut finibus, quos ante id bellum habuissent, contenti, Masinissae agros ereptos redderent. - Is non solum recuperavit fines proprios, sed etiam partem maiorem eius terrae, quae Syphacis fuerat; minorem partem retinuit Syphacis filius. Scipioni honoris causa Africano cognomen inditum est.

Talem igitur istud bellum habuit exitum, ut Romani, quorum res publica visa esset aliquantum temporis interitura, ex diuturno bello victores auctique potentia abirent.

Victi erant Carthaginenses, qui simul appetivissent dominationem maris interni, qua est ad occidentem, et ita victi erant, ut nec in praesens nec in futurum nocerent.

Reliquae Siciliae partes Romanorum factae erant.

In Africa Romanum imperium receptum et a Carthaginensibus, qui, ne per sese inirent rationes cum gentibus exteris, humillimis Romanorum artabantur praescriptis, et a Numidis, quorum gerebant tutelam.

Italia septemtrionalis, antea vix superata, proximis decenniis omnis pacata muniebatur et coloniis: Mutina, Bononia, Parma in Gallorum, Aquileia in Venetorum finibus, aliis, et viis publicis v. g. via Aemilia, ex qua etiam nunc quaedam Italiae provincia nominatur.

A. HABERL.

ANNALES

Germaniae discrimina.

Dum post intermissum *passivum* illum in Ruhris provincia *renixum* cunctans Gallia a sua agendi ratione nil movetur, nova superveniunt Germaniae discrimina, eaque ab intestinis discordiis genita, quae ad civitatis secretionem in totidem status nulli subiectos tendunt. Hinc enim Bavaria

instaurationem regni affectare; inde Saxonia communisticam rempublicam, et Rhenania simul ad propriam popularem administrationem niti videntur. Gubernium Berolini sedens singulis hisce adspirationibus acriter obsistit, novarum civitatum moderatores a suis muneribus abdicare iubens seque supremis totius civitatis administris submittere; quin etiam factiosos Saxones militari manu impetit. In Rheni autem regione « unitarii » dicuntur faillius de separatistis rationem esse habituri, ni Gallicarum Belgicarumque copiarum favor non satis occultus his auxiliaretur.

Interea de damnorum refectione et de pretio victoribus in Germania solvendo quaestio semper agitur; quam ad tandem aliquando dirimendam novus legatorum coetus, ex viris oeconomicarum rerum peritia probatis, propositus est, cuius et Americani legati participes fierent. Huiusmodi coetus munus erit Germanicam solvendi vim diligentissime inspiciendi, refectionum aequam et definitivam summam decernendi, et solutionis tempora atque rationes; certa denique pignora in tutelam ac praesidium constituendi. Relatum est Americam assensisse, dummodo tamen novus hic conventus a politicis negotiis abstineat et ad technicam rem unice incumbat: cui quidem consilio Anglia, Belgica et Italia accessere. Verum Gallia et Anglia in contentione circa legatorum electionem, laborum ordinem et fines tempus terunt, et dum Lutetiae Parisiorum et Londini consulitur... Saguntum expugnatur.

**

Conventus de Mauritanica urbe Tingi.

Alius interim conventus Parisiis est congregatus, isque legatorum ex Gallia, Hispania et Anglia, ut de Tingi, Mauritanica urbe, sanciant, utrum « internationalis », esse debeat, an inter Gallica dominia sit recensenda. Italia ab hoc congressu distincta; quamquam credimus fore ut iudicium de re prolutum ei quoque subiiciatur,

quippe quae et ipsa in Mediterraneo mari sua tutanda negotia habeat.

**

Novum Turcarum imperium.

Angora in urbe Turcarum legatorum coetus legibus ferendis Turcicam rempublicam promulgavit, cui Mustapha Kemal principem praefecit.

POPULICOLA.

VACUI TEMPORIS HORA

Macrosismum! Recentissimum hoc est doctrinae verbum; cuius sensum si cognoscere velis, non equidem in absurdis invenies, quum ad Graecos confugeris, *Μακρός* enim apud illos « magnus » sonat; *σεισμος* autem « concussio »; itaque *macrosismum* nihil aliud est quam magna concussio; subaudi « telluris », atque mysterium tibi erit patefactum. - Nonne igitur hoc macrosismum - dices - unum idemque est ac terrae motus? - Profecto est; verum logicum est quoque, quum in quodam doctorum coetu doctor aliquis loquatur, trita nomina, quibus ab incondito vulgo res appellantur, adhiberi non licere. Re quidem vera, studium quod insignis vir Adrianus Guebard nonnullis abhinc diebus de Iaponico recenti macrosismo legit, insignibus exhibebatur viris bene barbatis atque optimis ocularibus vitris munitis, in sede scilicet supremae illius scientiae, quin etiam scientiarum, Gallicae academiae.

Neque solum huiusmodi vocabulum universo orbi auctor ille ibi revelavit, sed, idque longe mirabilius, causam Iaponici macrosismi ostendit fuisse - quisnam nedum crederet, sed cogitaret? - ... ciborum reliquias, Tokio, Yokama aliasque per urbes illius civitatis effusas.

Num vobis est persuasum? Atqui et haec res facillima intellectu est. Extraordinaria rapiditate illis urbibus crescentibus, ciborum reliquiae ita cumulae sunt, tantaque « vi stratificatrici et sedimenta-

ria» - verbis praeclaudati sapientis utor - ut «nimis haec aspera humana colluvio humanitatis redundantis hydrostaticam libram subverterit».

Hercle! haec est vera, singularis et inaudita doctrina, digna profecto quae in «Commentario officiali» ederetur, quem admodum superioribus Kalendis Octobribus factum est. Pretium quidem est operis ut frustum inde colligam - frustum, imo micam, ne et ego macrosismi causa *Almae Romae* fiam - et referam, vocabulis quoque novis, ut res postulat, sine ulla nostrorum Tasseti, Jovè, Iacobelli, Haberli seu Avaleri, etc., ad rem disceptatione inducta: «Adhuc agitur tantum - ita ille - de ratione quodammodo *marginali* circa praesentem *diastrophismum*, cuius actio *geosinclinalis* hunc habere posset potius effectum, ut nempe per confusionem et expulsionem *abyssalium argillarum* sub diutina *superfectione* subaqueae effusionis saxorum dense liquefactorum, in altum provocaret *sismicas* undas *tsunamisorum* ad aestuum libellum, qui interdum, absque terrestribus signis, e longinquo litora circumdant, gravitatis centri magnas e loco motiones indicantes in profundum, lenteque comparantes, non sine superficialibus recessionibus, linearum articularum terrestri crustae, insensibiles refectiones *isostaticas*, quibus favet flexibilitas atque continuitas primae ac resistentis structurae ab incandescenti *magmate* profectae ..».

Post quae, planissimum cuique fit, quae tristissima Iaponiae recens acciderunt, ea domesticis sordibus omnino deberi; monitum profecto gravissimum et salutare familiarum matribus item ac sedulis ancillis, ne a fenestris thyrsos proiciant.

**

Atque id eo magis, quum animalia subter plerumque desint, quae ea in lapsu rapere ac heluari possint, ut *simius*, de quo ita cecinit Bernerius noster:

Urbis ad ornatum quamplura palatia surgunt,
Quae multum ingenti mole, decoris habent!
Multiplicat magnas externa in fronte fenestras

Ipsa domus: media est ianua lata magis.
Sunt quaedam inferius positae, quas ferrea
[crates

Ut tutas reddat, continuata replet.
Scilicet in virgas ferrum producit, inde
Ignis et artis ope his forma rotunda datur.
Sunt confixae aliae, servatoque ordine rectae:
Has transversae aliae consimilesque secant:
Sic iunctis virgis quadrata foramina fiunt.
Hic simii ad collum est ducta catena brevis.
Nam si haec longa nimis, nimis ille excur-
[rere posset;

Civibus inde mali noxia causa foret.
Corpus habet simius, quod parvum est, felis
[ad instar,
Et cineri similis cernitur esse color.

Compressae apparent nares, labiisque pro-
[pinquis,
Exiguisque oculis aequa nigredo datur.
Suntque breves aures, est cervix parva, ro-
[tunda,

Os latum, dentes parvuli acumen habent.
Ducitur in longum facies, quae proxima for-
[mae est

Humanae, specimen scilicet huius habet.
Fronte capillatus; sicut ipsa occasio, calvus
Exstat retro: pilis posteriora carent.
Sic movet iste pedum articulos, ut quilibet
[illos:

Ni sciret, parvas crederet esse manus.
Accedunt pueri, medioque in tramite sistunt
Non procul a simio, detur ut ansa ioco.
Corticibus poma expoliatur circum undique
[ductus

Culter, sic trahitur tota superficies.
Hanc puer ostendit simio. Is tunc ora rotun-
[dat,

Collumque extendens vellet adire cibum.
Ast ille implicitum iacit in sublime; deorsum
Ut recta simio proximus inde cadat.
Tunc simius sese extollit, caput erigit, artus
Extendit, nunquam lumina fixa movet.
Sic oculis vorat ille prius, quam devoret ore
Proiectas epulas: sic mora dura nimis.
Corticis exspectat lapsum, occurritque ca-
[denti;

Arripit et lacerat dentibus, inde vorat.
Forte alii baculum ostendunt, ictumque mi-
[nantur:
Sibilat en simius; stridulus ore fremit.

Praeciploti saltu sursum sese evibrat; iret
Altius, at retrahit iuncta catena fugam.
Clausos ostendit dentes, labia inde frequenter
(Excitet ut rabiem) motu agitata quatit.
Deponunt illi baculum. Componitur iste,
Atque iterum ad nugas absque timore redit...
Forsan adolescens simium prope transit eundo,
Concinne exornat cui coma ficta caput.
Detecto capite incedit, nam pileus exstat
Cervi aestivo tempore saepe gravis.
Hic non advertens capiti superesse paratum
Ad fraudes hostem, tutus iter sequitur;
Callidus at simius caute hunc observat euntem
Visum dissimulans, insidiasque parans.
Primum humeros vertit, dein in longum evi-
[brat artus

Extendens retro, quos habet ille, pedes.
Arripit hisce comam, rapit a cervice ferentis
Denudans huius, sed fugiendo, caput.
Attonito similis, nec furti conscius, haeret
Hic animo, tandem sentit abesse comam.
Tunc oculos effert, tunc furti agnoscitur au-
[ctor,

Et verecunda nimis tunc tegit ora rubor.
At vacuum interea cervicem pileus implet;
Turpe sed illud adhuc cernitur esse caput.
Adstantes pueri irident, augentque pudorem
Illi, qui in simium turpia verba iacit.
Dein lapidem impugnat, raptori destinat ictum;
Territus ergo minis proicit ille comam.
Colligit implicitam, capitique citissimus illam
Aptat adolescens, indeque cautus abit.
Usque adeo ostentat vanas insania pompas,
Ut simii harum usus fiat in urbe iocus.
Et bene. Ludibrium quippe ornamenta me-
[rentur,

Queis, quod turpe magis cernitur, esse dedit.
Sordida squallentes dant saepe cadavera crines,
Dona homines iactant haec speciosa nimis.
Continuo moritur qui mundo vivit. Eorum
Sic merito capiti mortis imago datur.

**

locosa

Pater Tuccium obiurgat quod nullum
in schola progressum faciat. Cui filius:
— Exspecta parumper, atque videbis
me super omnes comites meos extollen-
tem...

— Fil! Equis tibi ad rem aëroplanum
suppeditabit?

Mediae vocis cantor gravioris sonus
cantori amico:

— Nuncium tibi affero, me in theatrum
acceptum tandem fuisse.

— Eventum quidem singularem mihi
narras...

— Moscoviae canam.

— Russia infortunatissima quidem om-
nium na ionum est!...

**

Aenigmata

I

Quod tu despicias, aptius latebam,
Haerebam sociis, hero tuente,
Me mors exuit, inde trusit huc sors;
Quare nunc pateo iacens ineptum.

II

Immundum est *totum*; cervicem deripe, sa-
[crum.

Aenigmata in superiore fasciculo pro-
posita his respondent: I. (vulgo *Rebus*):
Sub tiliā filia net subtilia fila. - II. *P. ars.*
IOSFOR.

MONITUM.

Anni exitu appropinquante, iterum
iterumque socios rogamus, eosque, qui
Commentarium nostrum iam diu reti-
nentes, iuxta regulas pluries edictas, de-
bitum nobiscum contraxerunt nec solve-
runt adhuc, velint, omni mora interrupta,
Commentarii pretium ad nos mittere. Co-
gitent quot labores et sacrificia perpeti
nos debeamus, in hoc omnium rerum im-
pensa pecunia; tantum quidem onus su-
stinere ultra nequibimus, nisi operis no-
stri fautores non verbis, sed re operi
ipsi succurrant.

A. R.

AD FONTEM BELLAQUEI 8]

ACTIO DRAMMATICA I. B. FRANCESIA.

PONT. Vobis do gratias, qui pro Pontifice
Multas tulistis longo poenas tempore.
Utinam Deus poneret me liberum,
Meamque Romam perlustrarem denuo!
Feram sed usque filios in pectore,
Deum precabor pro vobis omnibus...
Iuvat sed ingredi vos domos tacite,
Ne quis in sensum convertat improbum,
Quod vos fecistis erga me Pontificem.
Deum devote simul deprecaminor,
Bene ut resolvat placuit quod melius
Pro Gallia primum, cunctis pro populis!

POPULUS. Vivat novus Pater noster et Ponti-
[fex! ¹

SCENA VIII.

CALLISTUS *et* ISIDORUS.

CALL. Heri modo mente quis coniecit
Novas tot res, tot aerumnarum copias?
Et ipse in turbidum reversus pulverem,
Brevi qui in solio splendebat tempore!

ISID. Et huc hostiliter captivus ducitur,
Ubi est iam passus tot labores Pontifex:
Hic nam peccavit, solvat poenitentiam.

CALL. Oh quam divinum cernitur iudicium!

ISID. Nunc certe Romam redibit Pater opti-
[mus!]

CALL. Nos et Italiam laeti videbimus.

SCENA IX.

CARDINALIS PACCA *et* DICTI.

CARD. Datae sunt nuper Parisiis litterae,
Quibus libertas ceditur Pontifici.
Hic autem gratias dum reddit candide,
In primis addecet sicut semper Deo,
Elata voce clariore publicat,
Refert acceptam victoriam Virgini.

Id et Purpuratis praedicat Patribus,
Qui mox venerunt honoris gratia,
Suis ab exiliis, colendam Virginem,
Ubique gentium, festo novissimo,
Ut restet omnibus signum fiduciae.
Ut alter Illam dixerat Auxilium,
Ob profligatos hostes infensissimos,
Ad illas insulas, erant quae Echinades,
Sic libertatis adsit testimonium,
Festum dicatum divinae Virgini,
Ut sit Adiutrix Christiano Nomini.
Iam festum Nominis Vindobona me-

[morat,

Suum triumphos ceteros Rosarium,
Olim Saona, sic et fons Bellaquei
Potentiam dicet Mariae posteris.

Adest sed ipse Pontifex! Loquetur hic.
Qui decor! Corporis maiestas! Sancti-
[tas]

Pater...

SCENA X.

PONTIFEX *et* DICTI.

PONT. Lubet vobis paulisper alloqui
Meo quod affert delictum pectori.
Venit paullo ante nam divino numine.
Hoc omne, gratia, post Missam vide-
[ram...]

Audivi vocem sapida dulcedine,
Quae forte pandit mox futuri ianuas:
Dabis tu Romae festum et cunctis gen-
[tibus].

Suum decorem gloriae novae dabit
Puer nasciturus... Plenus hic Virginis
Eam portabit, cunctis admirantibus,
Per illas plagas quas Columbus tradidit.

(*Ad proximum numerum*).

Dr. IOSEPHUS FORNARI, *Sponsor*.

ROMAE. - TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS.

¹ Omnes silentiose dilabuntur, et Pontifex in se-
multa revolvens, intrat in aedes, eumque ceteri sequuntur.